

องค์ความรู้จากหอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ

เรื่อง ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลรายแลโคลงสาม

พระราชพิธีฉัตรมงคล มีพระบรมราชาธิบายในพระราชพิธี 12 เดือน พระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงพระราชดำริว่า วันที่พระองค์เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติบรมราชาภิเษกนั้น เป็นมหามงคลสมัยซึ่งประเทศ ทั้งปวงที่มีพระเจ้าแผ่นดิน ย่อมนับถือวันนั้นเป็นวันนักษัตรฤกษ์มงคลกาล แต่ในกรุงสยามมิได้มีการนักษัตรฤกษ์ อันใด ครั้งนี้วันบรมราชาภิเษกของพระองค์ ตรงกับสมัยที่เจ้าพนักงานได้สมโภชเครื่องราชูปโภคแต่เดิมมาควรที่จะมีการสมโภชพระมหาเศวตฉัตรให้เป็นสวัสดิมงคลแก่ราชสมบัติ จึงได้ทรงพระราชดำริจัดการพระราชกุศล พระราชทานชื่อว่า ฉัตรมงคล นี้ขึ้น

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลในพระราชพิธีฉัตรมงคลลำดับขั้นตอนต่อจากการบูชาเทพยดารักษา พระมหาเศวตฉัตรและเครื่องราชกกุธภัณฑ์ แล้วหัวหน้าพราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลรายแลโคลงสาม

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลรายแล โคลงสาม

๑ สรวมชู้พชูลีกรประนค แทยงกชยุคลบาท รัยพระบรม
ราชวโรงการ จักบรรหารคำประกาศ ในมงคลราชพิธี แดสงฆ์
มีคณะราชา บันคาประชุมเนาใน อักเทพไทอินเรืองฤทธิ
สิงสถิตย่นภากาศ ภูมิเทวราชพฤษพิमान อักสถานเทพา
รักษ์ หลักพระนครเสื่อเมือง ทรงเมืองเรื่องมทิทธิฤทธิ ล้วน
คักก็สิทธิทรงเคช เทเวศร์นพปลเสวตรฉัตร สยามรัฐเทวา
ชิราช มีอำนาจทกเทวัญ ทรงทิพยภรรณทิพยเนตร์ เชิญ
เทเวศร์มวณูมา ในมหามณชิรสติชัย จงคังจิตรปราโมช จง
คังโสทรคอบสคัย วัชรคพจนประกาศ ค้วยพระบาทบรม
นเรนทร์ สมเด็จพระประเมณฑมทาวชิราวุช เอกอรรคมหา
บุษบรมนราชิราช พินิตประชานารณมหาสมมตวงษ์ อติศัย
พงษ์วิมลรัตน วัชรคคิยราชนิกรโศคม จาคูรัตนคบรมมหาจักรพรรดิ
ราชสังกาศ บรมชรรมีกมหาราชาชิราช บรมนารถพิตร
พระมงกุฎเกล้าเจ้าจอมภพ ทรงพระปรารภสัมพัชรระสมัย ในกคิ
กมาคราชพิธี คล้ายคคิบรมราชาภิเศกภาภคิต เสค็จสิคคิย
เถลิงถวัลย์ราชสมบัติ เปนบรมชคคิยชิราชบำรุง กรุงเทพ
มหานคร อมรัตนโกสินทร์ มคินทราโยทชยา มหาคคิลก
ภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสุฐาน มาน
พระหฤไทยจ่านง ประสงค์สักการมเศคคิข์ เทพยบริวัคคิย

ราชินิกุล เฉลิมมहाเสวตรฉัตร สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
พระบรมมหาราชวัง สุธสมมุติเทพยพงษ์ ทรงพระราช
ดำริตั้งไว้ ให้เป็นราชจริยานุกิจ อุดมคติในนิพัทธกุศล เพื่อ
กุศลผลทรงอำนวยการ ขยายแก่เทพนิกร สโมสรอนุโมทนา มหา
มงคลราชพิธี มีในเพ็ญวิสาขมาส ราชดำริที่ดำรัสโปรด ให้
สมโภชเสวตรฉัตรไชย ในพระที่นั่งทั้งสาม ตามกำหนด
วันกาล ราชฐานตั้งแต่ง แห่งที่เป็นพุทธอาสน์ ปลูกเลิศ
ครุฑา ตั้งปฏิมาไชยสำหรับ นับริษัถกาลทุกพระองค์ เป็นที่
ทรงบูชา ราชสถิตยบรมอาสน์ ตั้งเบญจราชกกุธภัณฑ์
พระแสงขรรค์เนาวรัตน์ จักตั้งเครื่องพลีกรรม ขรรคมามีศุภคม
เป็นประมุขราชขัตติยัติ เนื่องประเพณีพิชิตมานาน ครั้นถึงกาล
เบญจมาส ตรีสิให้เลื่อนวันมงคลพิเศษ ตกอยู่เขตพฤคิจายน
มาศ ทรงพระราชอนุเคราะห์ติดตาม ให้มีความสอาดประพิพัณ
ทรงดำริที่จักเพิ่มเติม เสริมการราชพิธี ให้มีการสันนิบาต
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ฉานันตรตระกูลดำรง พระ
บรมวงษานุวงษ์พงษ์มุลเสนามาตย์ ประกาศนามสำเหนียก
เรียกตราจุลจอมเกล้า มีกำหนดเค้าสามฐาน พระราชทาน
โดยลำดับ รัชตราที่ประมุข ต่างกรมผู้ใหญ่เจ้าพระยา รอง
ลงมาตราชั้นสอง ที่พานทองเจ้าขุนนางวัย ชั้นลำดับที่สาม
รัชคามตระกูลสืบวงษ์ ทรงพระราชบัญญัติปรากฏ เป็นพระ
เกียรติยศสืบไป ในพระราชพิธีเพิ่มเติม เฉลิมขัตติยจริยา

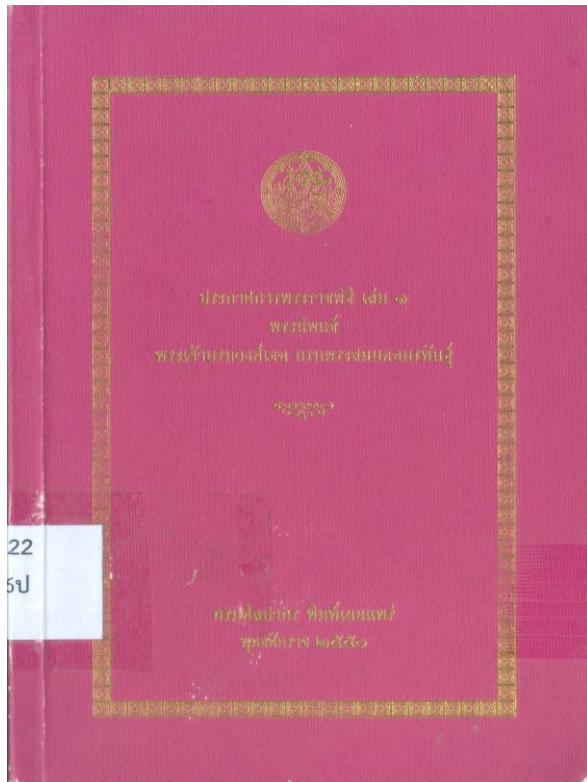
นวัตร วรพิพัฒน์ดำรง ทรงอำนาจพรประกาศ พระราชทาน
แล้วเสร็จ เล็กจึงดำเนินด้วยพระบาท สู่ปราสาทศิลาโดย ทั้ง
พระฤไทยบังคม พระบรมรูปมทิบาล เครื่องนมัสการครบ
ครัน ยันคาพระประยูรญาติ ข้าราชการฝรั่งพร้อม สักการ
น้อมเทียบรูป บังคมบรมรูปจอมภพ ครบทุกพระองค์อัครราช
เนื่องประวัติแต่ประสูติ เป็นอนุกรมสืบมานาน ครั้นรัชกาล
ปัตยุบัน วันพระราชพิธี คงมีในพฤศจิกายน การมงคลเฉลิม
เสวตรฉัตร บรรจงจัดมากมี ราชพลีธรรมามิศ อันวิจิตร
ล้วนประณีต ตามจารีตราชจริยา ประชุมราชาคณะสงฆ์ ทรง
สักขีปริตสาชยาย ถวายอาหารภัตตรัจฉวิจิตร ราชูทิศแด่ทวย
เทพย มวณฺเฒอมรเสพย์ธรรมพลี จงปรีดิ์รับอนุโมทนา ทั้งวามิศ
บ่าบวง สิ่งเวยสรวงทวยเทเวศร สิ่งพิเศษแต่งตั้งถวาย หลาย
หลากเลิศภักษโภชน์ ล้วนเอมโอบพร้อมพร้อม ในพระที่นั่ง
กุสุมิตมาปราสาท เชิญเทวราชชุมนุมพลัน ในวันเป็นศิริสวัสดิ
เอกาทศมีพฤศจิกายน มงคลราชพิธีการ ในราชสถาน
นฤเขตร์ หม่อมอมรเมศรสมาคม เชิญชมมหาราชศิริรัตน นพปดล
เสวตรฉัตรกางกั้น ทั้งราชูปรโลกเพ็ญเพียบ เรียบเรียงตั้งแต่
บรรพ์ พลันแต่งตั้งต่อเติม เฉลิมพระเกียรติเจ้าหล้า กำหนดนัย
สังวัจฉระห้า สิบห้าสองคุณ มากนอ ๗๕

๑ จรูญพระเกียรติไพโรจ ปรากฏโชติทั่วหล้า
คุณทิพากรแจ่มฟ้า ส่องพินภูมิมณ ๗๕

๑ พระเกษกตทุกทศ	มวณฺณมิตฺรหฺมูรําย	
เพิกพิบัติพิงผ้าย	ผ่องพันโภยเกษม	๑
๑ เปรมกมลทุกเมื่อ	เพื่อพระคุณอยู่เกล้า	
เป็นสุขทุกค่ำเช้า	ทั่วหน้าประชากร แลนา	๑
๑ ขจรพระยศยิ่งเอิก	ไกรเกริกทั่วแดนค้ำ	
ทุกประเทศไททั่ว	อ่อนเกล้าถวายคำ นิลนา	๑
๑ ทรงทำทานบริจาค	จนจนยากจ่ายให้	
ราชทรัพย์ห่อขนาคไร	ถึงถิ่นมุนมา เนืองนา	๑
๑ พระวาทไพเราะดี	เสนาะโลศตรทั่วหน้า	
เป็นที่รักประชาข้า	บาทช้องถวายไชย	๑
๑ พระหฤทัยมั่นคงตรง	คำรงยุติธรรมตั้ง	
มละอคะติทั้ง	สู้สิ้นเสื่อมโทษย	๑
๑ กิจไต่เป็นราชันดี	ยพิตรขตั้งไว้	
ทรงประพฤติห่อนไต่	ชากเว้นคงเสมอ	๑
๑ พระคุณเลอเลิศลย	ในพิณภพแผ่นดินสยาม	ความเจริญ
ทั่วหล้า ทวยไพร่ฟ้าอยู่เย็น	สร้างชื่อเชิดชูเป็นสุข	เสื่อมสิ่ง
ทุกชาคร วิบูลย์เกษยกเกล้า	ข้าพระพุทธเจ้าแลข้า	ทูลลของ
ถ้วนทั่วหน้า ชุ่มชื่นคองกรมล		พระ
๑ กลทีวามวันรุ่ง	รุ่งแล้วจักปลัดกรรม	เทพยอันมทิทธิเศษ
ซึ่งประเวศมาใน	พระที่นั่งไทรยัคี	จงมีมนต์ปราโมช
เครื่องโภชนัสักการ	มังฆาหารพฤกษผล	อีกสุคนธ์ชูยเทียบ

ทอง สิ่งทองย่ำบวง ส่วงเวสรวงเทวัญ โดยแบบบรรพ์
บุชา ยาควิธี่ค่านับ เทพยงรวัรมามิศ แล้วตั้งจิตรโมทนา
บันคาพระราชกุศล ผลพิเศษทรงบำเพ็ญ เป็นขรรคมลัษรรณา
การ พระราชทานอุทิศไป แดเทพยไทยทั้งมวญ ครอบ
เศารพริบค้วยคี่ จงมีกัตัญญจิตร คิคพระคุณจอมกระษัตร์
บรมชัตติยาธิปไตย ตั้งพระไทยสักการ จงอภิบาลข้องกัน
สรรพโภยพิบัติ ขจัทหม่อรินราชไพรี อย่าให้มาย่ำยี่ออกอาจ
พึงขยั้นชยาคย่ำแยง เกรงมหิศวรานภาพ นำราชลาภมานย
สยสักการมากมี ถวายอัญชลีบาทบงส์ ทรงพระเจริญศุขสวัสดิ
พิพัฒน์ยโสศม บรมรัตนราไชย มไหสรุยสวรรยาธิปไตย ถวัลยราช
สมบัติไพบุลย์ ภูลพระเกษรติไพศาล มานพระหฤทัยจ่าง
ราชประสงค์จงสำเร็จ เฝด็จคัับการกัคกัน ชนคู้แข่งขึ้นชัต
ค้ำรงศุภอัฐวิบูลยผล ทฤฆายุคัสมชนมถาวรสถิตยี่ ราชกิจ
สิทธิทุกประการ เสวยสวัสดิศำราญไร้พระโรค สรรพสิงฮาโลก
จงขจัท พิบิตี่สังไภยเกษมศุข บำราคทกขทุกทิพาราคี
อนึ่งขอเทพยจงมีกรุณา ช่วยรักษาชัตติยวงษ์ องคัสมเด็จ
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีนันปีหลวง ปวงพระราช
วงษานุวงษ์ฝ้ายนำไน จงผ่องใสศุขนินันทร สถิตยี่สถพรเจริญ
สวัสดิศี่ บำบัคัสรรพโรคาพาช บำราคัสรรพยันตรวย สรรพ
ทุกขัทั้งหลายอย่าพ้องพาน ให้พระชนม์ยืนนานทุกพระองค์ อนึ่ง
จกจงเทพยดา ช่วยรักษาเสวกามาตย์ สมณพราหมณชาติ
ประชากร ให้สถพรทุกทุกคน จงเจริญชนม์ศิริสวัสดิศี่ ขจัท
โรคนันตราย ค้วยเทวาชียายทุกประการ แล้วจงบันกาล
วัสโสทก ให้คักคามฤคู้ อย่าให้ มีกาลพิบัติ ในสยาม
จังหวัดรัฐสีมา สกถรรณาเขตร ไทเทเวศร์ช่วยระงับ คับ
เหตุร้ายกหลายคี่ จงมีความศุขทุกเวลา ค้วยเทวานุภาพ
ทรายหฤทัยเนองนิตย ทั่วทุกทิศทุกประเทศ ให้พระเศเจ้า
หล้า อยู่คู้ฟ้าเคื่อนทวัน อยู่คู้พลันเลื่อมมลาย เจริญศุข
สมายทุกเมื่อ เพื่อพระคุณปกเกล้า สำงสิ่งเศรวัอยู่เย็น เลื่อม
สิ่งเชื่ญศำราญ ผ่องพันพาลโภยพิบัติ สรรวมศิริสวัสดิศี่เนองนิตย
สรรวมสิทธิเทพยเนองนันคี่ สรรวมพรสรรพเทเวศร์ สรรวม
สุรเศทเทวินทร์ ประคิตินิถุญโยยศ ปรางกุแม่ไพศาล เทวา
ชียาลบำรุง ผคุงพระเกษรตินฤเบศร์ อยู่คู้เขตรคินฟ้า ขอ
ประสิทธิคี่งข้ำ บาทพร้องทุกประการ นี้เทอญ ๗๕

ประกาศการพระราชพิธี

พระนิพนธ์

ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
ดำรงตำแหน่ง สภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ
หนังสือเก่าหายาก กรมศิลปากรได้จัดพิมพ์เพื่อ
สืบท่ออายุหรือสงวนรักษาต้นฉบับ และเป็น
ประโยชน์ในการค้นคว้าพระราชประเพณีของไทย
ในอดีต ซึ่งได้จัดพิมพ์ตามต้นฉบับ พ.ศ. 2459
ทุกประการ

ข้อมูลอ้างอิง

ชื่อนี้มีที่มา เล่ม 4 ชุดวันสำคัญของไทย. กรุงเทพฯ : เพื่อนเรียน, [2549]. เลขหมู่ 394.269593 ซ599
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์. ประกาศการพระราชพิธี เล่ม 1 สำหรับพระราชพิธี
ประจำปี. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2550. เลขหมู่ 390.22 ส716ป ล.01

ผู้เรียบเรียง นางอภิญญา นุช เผ่าพงษ์คล้าย บรรณารักษ์ชำนาญการ
หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ